

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

1-son (6-jild)

2026

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 1 (6) – 2026

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2026

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Yakubov Akmal

SOVET HOKIMIYATINING TURKISTONDA SOVET RESPUBLIKALARINI BARPO ETISH BO'YICHA SIYOSATI	09-21
--	-------

Сапарбаев Бунёд Хуррамбек оглы

МЕЖДУ ДИПЛОМАТИЕЙ И ИМПЕРСКОЙ СТРАТЕГИЕЙ: ВЗАИМООТНОШЕНИЯ ХИВИНСКОГО ХАНСТВА И РОССИИ В ПЕРИОД ПРАВЛЕНИЯ МУХАММАДА РАХИМХАНА I (1806–1825 гг.)	22-31
--	-------

Gadoyev Dadaxon Xayrulloevich

DEGGARON MASJIDINING SOVET O'LKASHUNOSLARI TOMONIDAN O'RGANILISHI	32-47
---	-------

Dadajonov Tursunboy Abdusamatovich

QO'QON XONLIGI DAVRIDA HARBIY KUCHLARNING QUROL-ASLAHALAR BILAN TA'MINLANISHI VA MODDIY BAZASINING RIVOJLANISH JARAYONI	48-53
--	-------

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Umurzaqova Umida Nosirjanovna, Gafurjonov Jamshidbek Furkat o'g'li

SUV RESURLARIDAN FOYDALANISHNI IQTISODIY-EKOLOGIK OPTIMALLASHTIRISH IMKONIYATLARI BO'YICHA JAHON TAJRIBASI TAHLILI	54-58
---	-------

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Yunusova Manzuraxon Pazliddinovna

O'ZBEKISTONDA O'ZINI O'ZI BOSHQARISH ORGANLARINI FUQAROLIK JAMIYATINING MUHIM INSTITUTI SIFATIDA ISLOH ETISH JARAYONI	59-68
--	-------

Karimov Xurshid Abdumannabovich

AN'ANA VA AXLOQIY UNIVERSALIZM – FALSAFIY KOMPARATIVISTIKA KONTEKSTIDA	69-74
---	-------

Egamberdiyev Baxriddin Baxodir o'g'li

O'ZBEKISTONDA MAHALLIY ODATLAR VA MAROSIMLARNING SHAKLLANISHI VA ULARNING FALSAFIY-TARIXIY MOHIYATI.....	75-82
---	-------

Norqulov Shahzod Shuhrat o'g'li

IJTIMOIIY REKLAMA TUSHUNCHASI: MOHIYAT VA FUNKSIYALAR	83-87
---	-------

Beshimov Xamidjon Sayidovich

FUQAROLIK JAMIYATI TARAQQIYOTIDA INSON QADRINI BELGILASH MEZONLARI HAMDA ZAMONAVIY JAMIYATDA INSON QADRINI TA'MINLASHDA KASABA UYUSHMALARINING ROLI.....	88-96
--	-------

Нишонов Сарвар Жасур угли

ФИЛОСОФСКИЙ АНАЛИЗ СМЫСЛООБРАЗУЮЩИХ КАТЕГОРИЙ СОЦИАЛЬНОЙ ЖИЗНИ ЛИЧНОСТИ (НА ПРИМЕРЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ХУСЕЙНА ВАИЗА КАШИФИ)..	97-105
---	--------

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Uzakova Go'zal Sharipovna

SHAHARLARDA ATROF MUHIT MASALALARINI HAL ETISHDA JAMOATCHILIK
ISHTIROKINI TA'MINLASHNING HUQUQIY MASALALARI..... 106-112

Eshimbetov G'ulomjon Sultonbayevich

ICHKI ISHLAR ORGANLARINING KADRLAR BILAN ISHLASH XIZMATLARI
FAOLIYATINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI 113-122

Egamberdiyev Vohidjon Otabekovich

JAZONI IJRO ETISH MUASSASASIDAN OZOD ETILGAN SHAXSLARNI IJTIMOY
REABILITATSIYA QILISH VA MOSLASHTIRISH TUSHUNCHASI
HAMDA IJTIMOY ZARURATI 123-132

Марданов Жасурбек Отабек угли

УГОЛОВНОЕ ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ВОВЛЕЧЕНИЯ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНЕГО В
АНТИСОЦИАЛЬНОЕ ПОВЕДЕНИЕ 133-138

Mamadjonov Temurali Barotjon o'g'li

FUQARONI BEDARAK YO'QOLGAN DEB TOPISH VA VAFOT ETGAN
DEB E'LOH QILISHNING AYRIM MASALALARI 139-143

Jumumbetov Rasul Jengizbayevich

GEOGRAFIK KO'RSATKICHLARDAN FOYDALANISH HUQUQIY
TA'MINLASH MUAMMOLARI 144-150

Suyunov Bobir Bahodirovich,

RAQAMLI JAMIYATDA TALON-TAROJLIK:
KIBER-XAVFLAR VA ULARNI OLDINI OLISH YO'LLARI..... 151-155

Kdirbaeva Altinay Maksetbaevna

ICHKI ISHLAR ORGANLARIDA XOTIN-QIZLAR XIZMAT O'TASH TARTIBINI
BELGILASHGA DOIR RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR TAJRIBASINING ILMIY TAHLILI 156-163

Abduhoshimov Ismoil Abdug'ani o'g'li

KORRUPSION JINOYATLARNING O'ZIGA XOS TAHLILI..... 164-168

Хошимова Юлдузхон Олимжоновна

СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРИЗНАНИЯ ОБЩЕИЗВЕСТНЫХ
ТОВАРНЫХ ЗНАКОВ 169-175

Abdugaffarov Davronbek Dilshod ugli

ALIGNING UZBEKISTAN'S PRIVATE INTERNATIONAL LAW WITH WTO PRINCIPLES:
THE ROLE OF CHOICE OF LAW IN GATS IMPLEMENTATION 176-180

Aripov Abid Adilovich

O'ZBEKISTONDA CHET EL FUQAROSI TUSHUNCHASI VA HUQUQIY MAQOMI..... 181-189

Tolibbayeva Malika Ulmasjon qizi

ADVOKATNING IQTISODIY VA FUQAROLIK PROTSESSIDAGI ISHTIROKI:
XORIJIY VA MILLIY QONUNCHILIK TAHLILI..... 190-197

Нормуродова Азиза Азимжон кизи

СЕКСУАЛЬНОЕ НАСИЛИЕ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИЗОБРАЖЕНИЙ В РЕСПУБЛИКЕ
УЗБЕКИСТАН: ОЦЕНКА ДЕЙСТВУЮЩЕГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА И ПУТИ ЕГО
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ 198-204

Abdullayeva Parvina Baxrillovna

RAQAMLI PLATFORMALAR BILAN BOG'LIQ TUSHUNCHALAR TALQINI 205-212

Nurmatov Jasur

OLIY TA'LIM MUASSASALARI TALABALARI O'RTASIDA HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTİKASINING RETROSPEKTIV TAHLILI	213-222
---	---------

Шадиева Сайёра Арифовна

ОСОБЕННОСТИ РАССМОТРЕНИЯ ДЕЛ О ПРИМЕНЕНИИ МЕР ПРАВОВОГО ВОЗДЕЙСТВИЯ К СУБЪЕКТАМ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА	223-233
--	---------

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Umarov Bahrom Norboyevich

DARSLIK MANTLARI VA KOMPETENSIYA PARADIGMASI: NISBAT MUNOSABAT VA O'ZARO BOG'LIKLIK ("ONA TILI DARSLIGI MISOLIDA").....	234-241
--	---------

Qurbonova Barchinoy Mirzahamdorovna

TOPOGRAFIK KARTALARGA OID TUSHUNCHALAR, ENG MUHIM SHARTLI BELGILAR VA LANDSHAFT DIZAYNIDA ICHKI FAZOVIIY MUHIT, HAJMIY SHAKL VA TEVARAK-ATROF	242-246
---	---------

Haqberdiyev Baxtiyor Rustamovich

QALAMTASVIRDA GEOMETRIK SHAKLLARDAN TASHKIL TOPGAN NATYURMORT HAMDA TEXNIK VA SAN'AT FANLARINI TURLI FANLAR BILAN INTEGRATIV HAMDA SINERGETIK O'QITISHNI NAZARIY YECHIMLARI	247-251
---	---------

Temple Chimuany Odimegwu

REVIEW ON FILLER EFFECT OF VARIOUS NONREACTIVE MATERIALS IN CONCRETE	252-265
---	---------

Arustamyan Yana Yuryevna, Toshpo'latov Omonulloxon Ulmas o'g'li

O'ZBEKISTON XUSUSIIY UNIVERSITETLARIDA TA'LIMNI BOSHQARISHNING HOZIRGI HOLATI, STRATEGIK YECHIMLARI VA ISTIQBOLDAGI RIVOJLANISH SSENARIYLARI	266-271
--	---------

Berdiyeva Nilufar Berdiyeva qizi

INNOVATSION YONDASHUVNING BO'LAJAK PEDAGOG VA TARBIYACHILARNING IJODIIY KOMPETENSIYASIGA TA'SIRI	272-277
---	---------

Otamuratov Maqsudbek Shonazarovich

O'ZBEKISTON OLIY TA'LIMIDA KREDIT-MODUL TIZIMINING PEDAGOGIK ASOSLARI VA UNING TA'LIM JARAYONIGA TA'SIRI	278-283
---	---------

Kurbonova Shoxsanam

TASVIRIIY SAN'AT FANLARINI O'QITISHDA O'QUVCHILAR O'QUV-IJODIIY FAOLIYATINI INTEGRATIV RIVOJLANTIRISH METODIKASI.....	284-289
--	---------

Toxirov Shaxzod Toxirovich

IJTIMOIIY INTELEKTNING TARKIBIIY QISMLARI VA UNING PEDAGOGIK FAOLIYATDA TUTGAN O'RNI.....	290-294
--	---------

Raximjanova Malikaxon Gapurdjanovna, Baybabayeva Shoiraxon Ismatovna

GLOBAL KONTEKSTLARDA MADANIYATLARARO KOMPETENSIYA UCHUN TANQIDIIY FIKRLASH	295-300
---	---------

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI – PEDAGOGICAL SCIENCE**Received:** 16 December 2025**Accepted:** 1 January 2026**Published:** 15 January 2026*Article / Original Paper***TEXTBOOK CONCEPTS AND THE COMPETENCY PARADIGM:
RELATIONSHIP AND INTERDEPENDENCE
(ON THE EXAMPLE OF A TEXTBOOK ON THE MOTHER TONGUE)****Umarov Bahrom Norboyevich**

Head of the Department of the Surkhandarya Regional Pedagogical Skills Center, Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

Abstract. The article describes the ideological, value-oriented, developmental, informative, reflexive and corrective tasks of the native language textbook. Special attention is paid to the problem of introducing a competency-based approach to the educational process, which involves changing the functions of the textbook, identifying new functions that respond to modern social problems.**Keywords:** textbook text, native language textbook, value-oriented, developmental, informative, reflexive, corrective tasks, competency-based approach, social problems, critical thinking.**DARSLIK MANTLARI VA KOMPETENSIYA PARADIGMASI:
NISBAT MUNOSABAT VA O'ZARO BOG'LIKLIK
("ONA TILI DARSLIGI MISOLIDA")****Umarov Bahrom Norboyevich**Surxondaryo viloyati pedagogik mahorat markazi kafedra mudiri,
pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsentE-mail: umarov-bahrom@mail.ru**Annotatsiya.** Maqolada ona tili darsligining mafkuraviy, qadriyatga yo'naltirilgan, rivojlantiruvchi, axborot beruvchi, refleksiv va tuzatuvchi vazifalari bayon etilgan. Ta'lim jarayoniga kompetensiyaga asoslangan yondashuvni joriy etish muammosiga alohida e'tibor qaratilgan bo'lib, bu darslik funktsiyalarini o'zgartirishni, zamonaviy ijtimoiy muammolarga javob beradigan yangi funktsiyalarni aniqlashni o'z ichiga oladi.**Kalit so'zlar:** darslik matni, ona tili darsligi, qadriyatga yo'naltirilgan, rivojlantiruvchi, axborot beruvchi, refleksiv, tuzatuvchi vazifalar, kompetensiyaga asoslangan yondashuv, ijtimoiy muammolar, tanqidiy fikrlash.DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V6I1Y2026N27>**Kirish.** Zamonaviy ta'lim muhiti bilimlar mazmuni va tuzilishiga an'anaviy axborot uzatish paradigmasidan asosiy va fanga xos kompetensiyalarni rivojlantirish modeliga o'tish bilan bog'liq tubdan yangi talablar qo'yadi. Bunday sharoitda darsliklar faqat axborot manbalari sifatidagi funksiyasini yo'qotmoqda va kompetensiyaga asoslangan shaxsiy rivojlanish vositalariga aylanmoqda. Darsliklarning terminologiyasi ayniqsa muhimdir, bu nafaqat tushunchalarning aniq taqdimotini, balki ta'lim siyosati ustuvorliklarini aks ettiruvchi ta'lim haqiqatini qurish usulini ham belgilaydi. Darslik matn maqsadlarni belgilash, o'quv

faoliyatini tashkil etish va ta'lim natijalarini baholash uchun ishlatiladigan didaktik tilning elementlariga aylanadi.

Kompetensiya paradigmasi darslik matni terminologiyasi bilimni ta'lim va hayot muammolarini hal qilish vositasi sifatida tushunishni osonlashtirishi va fanlararo va ijtimoiy kontekstlarda konseptual vositalarni aks ettirish, bahslashish va qo'llash qobiliyatini rivojlantirishini talab qiladi. Shu ma'noda, atama neytral ta'rif sifatida emas, balki o'quvchilarning konseptual fikrlashi va kognitiv moslashuvchanligini rivojlantirishga qaratilgan ta'lim muloqotining faol komponenti sifatida ishlaydi. Darslik matni va kompetensiya o'rtasidagi bog'liqlik topshiriqlar, tushunchalarni kontekstlashtirish va talabaning nafaqat ta'rifni qayta tiklash, balki atamani mantiqiy, muammo yechish, tadqiqot va amaliy faoliyatga kiritish qobiliyatini rivojlantiradigan misollar va tushuntirishlar tizimi orqali amalga oshiriladi.

Darslik matni va kompetensiya paradigmasi o'rtasidagi munosabatni o'rganish zamonaviy ta'lim matnlarining mohiyatini, ularning pedagogik va kognitiv yo'nalishini chuqurroq tushunishga, shuningdek, ta'lim, kasbiy va ijtimoiy hayotda to'liq ishtirok etish uchun zarur bo'lgan moslashuvchan, konseptual jihatdan tashkil etilgan fikrlashni rivojlantirish vositasi sifatida darslik resurslarini aniqlashga imkon beradi.

Tadqiqot metodologiyasi. Maqolada ona tili darsligining mafkuraviy, qadriyatga yo'naltirilgan, rivojlantiruvchi, axborot beruvchi, refleksiv va tuzatuvchi vazifalari bayon etilgan. Tadqiqot metodologiyasi sifatida statistik tadqiqot, adabiyotlar qiyosiy tahlili va farazni asoslash usullaridan foydalanilgan.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi. Sh.Raxmatova boshqa bir qator vazifalar qatorida maktab darsligining uchta asosiy funksiyasini belgilaydi:

motivatsion, bu o'quvchilarni fanni o'zlashtirishga, qiziqish va o'rganishga ijobiy munosabatni shakllantirishga undaydigan rag'batlantirishni yaratishdan iborat;

o'quvchilarga bilim doirasini kengaytirishga imkon beradigan axborot, nazorat va tuzatish, o'rganish jarayoni va natijalarini tekshirish, o'zini baholash va tuzatish;

zarur ko'nikma va qobiliyatlarni shakllantirish uchun o'quv mashqlarini bajarish[1].

M.Saidov maktab darsligining quyidagi funksiyalarini aniqladi:

axborot (darslik yangi materialni o'zlashtirishning yetakchi vositasi bo'lib, ilgari o'rganilganlarni takrorlaydi);

tizimlashtirish (darslik ma'lum bir tizimda mavzu bo'yicha ma'lumotni ifodalaydi);

o'zgartirish (darslik o'quvchilar bilimlarini barqaror ko'nikma va qobiliyatlarga aylantirishni optimallashtiradi);

ta'lim funksiyasi (darslik mazmuni sezilarli ta'lim salohiyatiga ega)[2].

Tahlil va natijalar. Kompetensiyaga asoslangan yondashuvga qayta yo'naltirish til ta'limining amaliy tabiatini mustahkamlashni ta'minlaydi, bu nazariy bilimlardan hodisalarni tushuntirish va muammolarni hal qilishning amaliy vositasi sifatida foydalanish, muayyan vaziyatlarda muvaffaqiyatli harakatlar tajribasini qo'llash va jarayondan ta'lim natijasiga faoliyat o'lchovida qayta yo'naltirish imkonini beradi[3], bu esa o'z navbatida yuqori ijtimoiy talablarga javob beradigan va o'quvchi uchun shaxsiy o'zini o'zi rivojlantirish dasturiga aylanadigan ona tili darsligini ishlab chiqish uchun turtki bo'ladi.

Didaktika darslikni ta'lim standartlari va dasturlariga muvofiq fan va madaniyatning zamonaviy yutuqlari darajasida ma'lum bir akademik fan bo'yicha bilim asoslarini o'rgatadigan

darslik sifatida belgilaydi. Bizning fikrimizcha, an'anaviy ta'rifni o'quvchining o'zini o'zi takomillashtirish, uning dunyo haqidagi lingvistik tasavvurini shakllantirishning muhim vositasi bo'lgan ona tili darsligiga nisbatan to'ldirish kerak.

Ona tili darsligi o'quvchilar uchun nazariy va amaliy nashr bo'lib, o'qitishning umumiy didaktik tamoyillariga muvofiq qurilgan, shuningdek, lingvodidaktik tamoyillarni, birinchi navbatda kommunikativ yo'nalishni, o'rganish subyektlarining dialoglashuvini, ijtimoiy-madaniy muvofiqlikni hisobga olgan holda yaratilgan yaxlit kompetensiyaga yo'naltirilgan tizim bo'lib, u asosan umumiy o'rta ta'limning Davlat standartida belgilangan ona tilini o'qitishga zamonaviy yondashuvlarni - shaxsga yo'naltirilgan, faoliyatga asoslangan va kompetensiyaga asoslangan yondashuvlarni amalga oshirishni ta'minlaydi[4].

Bugungi kunda ilmiy ishonchlilik an'alarini, turli mualliflik jamoalari tomonidan ishlab chiqilgan nazariy materiallarni metodologik moslashtirishni saqlab qolish muhim, ammo ijtimoiy sharoitlar o'zgarganini va shuning uchun ijtimoiy tartib, o'rganish subyekti - o'quvchi - o'zgarganini ham hisobga olish kerak.

An'anaga ko'ra, darslik asosiy ma'lumot manbai, sinfda olingan nazariy ma'lumotlarni mustahkamlash uchun simulyator ekanligiga ishonishgan, bu esa darsliklarning tuzilishini belgilab bergan: avval nazariy ma'lumotlar qisqacha matn shaklida yoki jadvallar, diagrammalar shaklida taqdim etiladi, so'ngra olingan bilimlarni mustahkamlashga va o'quvchilarda amaldagi dastur tomonidan belgilangan ko'nikma va qobiliyatlarni rivojlantirishga qaratilgan mashqlar bajariladi.

Darsliklar mualliflari motivatsion xarakterdagi muammolarga duch kelmoqdalar. Shu nuqtai nazardan, psixologlarning o'quvchilarning o'rganishga bo'lgan kognitiv qiziqishini iloji boricha rivojlantirish va barqaror qo'llab-quvvatlash bo'yicha tadqiqotlarini hisobga olish kerak. O'quvchilarning fanga qiziqishini ta'minlash va ularning faolligini rag'batlantirish uchun darslikka shunday ish algoritmini kiritish kerakki, ular o'rganish natijasida nutqlari, aqliy qobiliyatlari, xotirasi, diqqati va boshqa aqliy fazilatlarini rivojlanayotganini his qilishsin, ya'ni faoliyat uchun majburiy motivatsiya zarur. Agar o'quvchi bilimning hayotiy zarurligini ko'rmasa, bayonot yaratishda o'z hayotiy tajribasidan foydalana olmasa, unda u fanga nisbatan salbiy munosabatda bo'lishi mumkin.

Zamonaviy ona tili darsliklarining mazmunini tahlil qilish, ta'lim jarayonini kuzatish va maxsus adabiyotlarni o'rganish kompetensiya yondashuvi kontekstida darsliklarning bir qator yangi funksiyalarini, jumladan, dunyoqarash, qadriyatlarga yo'naltirilganlik, kommunikativ va rivojlanish funksiyalarini aniqlash imkonini berdi.

Biz Ya.A.Ponomarev ning shaxsning dunyoqarashi voqelik, undagi shaxsning o'rni haqidagi maksimal darajada umumlashtirilgan ilmiy bilimlar tizimi, bu bilimlardan voqelikni bilish va o'zgartirish maqsadida foydalanish qobiliyati, haqiqatga ishonch va bilimning asosiy ideallar, tamoyillar faoliyati vositasi sifatida samaradorligi, e'tiqod va ideallarni amalga oshirish va himoya qilishga tayyorlik[5] degan fikrini hisobga olamiz.

Shuni hisobga olgan holda, biz darslikning dunyoqarash funksiyasini uning metodologik bilimlarni, o'quvchilarda dunyoning lingvistik manzarasini shakllantirish, o'quvchilarni gumanistik qadriyatlarga jalb qilish, tilni ijtimoiy hodisa, insoniyatning noyob yutug'i sifatida tushunish, uning barcha funksiyalarini, birinchi navbatda nominativ, epistemologik, identifikatsiya, estetik funksiyalarini amalga oshirish qobiliyati sifatida ko'rib chiqamiz. Ushbu funksiyani amalga oshirish o'quvchilarda o'z pozitsiyasini ifoda etish ko'nikmalarini

rivojlantirishga qaratilgan tegishli mashqlar va vazifalar tizimi orqali amalga oshiriladi, bunda o'z nutqiy fazilatlarini yuksaltirishga berilmaslik, ijobiy va samarali muloqot ko'nikmalari va boshqalar mavjud.

Tilni darajalararo, daraja ichidagi va fanlararo aloqalarda ifodalash muhimdir, bu tilning murakkab ko'p darajali tizim ekanligini, uning darajalari bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lgan ma'lum til birliklari to'plamini o'z ichiga olishini hisobga olishni o'z ichiga oladi. Ona tilini o'rganishda ushbu aloqalarni hisobga olish o'quvchilarga tilni doimiy ravishda takomillashib borayotgan tizim sifatida tushunishga, shuningdek, tilning har bir darajasining ichki xususiyatlarini tushunishga imkon beradi.

Ona tili darsligining qadriyatlarga yo'naltirilgan funksiyasi alohida ahamiyatga ega, chunki zamonaviy jamiyatda milliy madaniyatni saqlab qolish zarurati, ona tiliga nisbatan qadriyatlarga asoslangan munosabatni shakllantirish va o'quvchilarda qadriyatlarni shakllantirishga ilmiy yondashuvlarning yetarli darajada rivojlanmaganligi o'rtasida qarama-qarshilik mavjud.

Biz O.Rozikov ning "an'analar va avlodlararo aloqalar qadrsizlanayotgan va mafkuraviy ko'rsatmalari doimiy ravishda deformatsiyaga uchragan jamiyatda qadriyat o'lchamlarini amalga oshirish alohida ahamiyatga ega"[6, 58-bet] degan ilmiy pozitsiyasini qo'llab-quvvatlaymiz. Tadqiqotchi ta'kidlaydi: "Aholining aksariyati moddiy qadriyatlarni afzal ko'rishiga qaramay, ular tizim hosil qiluvchi bo'lgani uchun, mamlakatda postmoddiy va nomoddiy qadriyatlarga barqaror talab shakllanmoqda"[6, 45-bet]. Shu munosabat bilan biz darsliklarga sezilarli qiymatni rivojlantirish salohiyatiga ega bo'lgan matnlarda og'zaki va yozma nutqni kuzatish bilan bog'liq mashqlarni kiritishni maqsadga muvofiq, deb bilamiz.

Zamonaviy darslikning o'ziga xosligini dasturning ijtimoiy-madaniy mazmun qatorida belgilangan ijtimoiy-madaniy tushunchalarni ifodalovchi matnli o'quv materiallaridan ustuvor foydalanishda, ularning axborot maydonini bosqichma-bosqich kengaytirishda ko'ramiz. Ijtimoiy-madaniy ma'lumotlarsiz ona tilini o'rganish fonetik, leksik va grammatik hodisalarni o'zlashtirish bilan cheklanadi. O'quvchilarga mashqlar orqali til va muloqotni qadriyat sifatida anglashga yordam berish muhimdir. Har qanday darslikning funksiyalaridan biri axborotdir, chunki uning yordami bilan o'quvchilar yangi materialni o'zlashtirishadi, ilgari o'rganganlarini takrorlaydilar, ammo yaqinda bir qator ma'lumotnomalar, o'quvchilar uchun ona tilida ham qog'ozda, ham elektron ommaviy axborot vositalarida paydo bo'ldi va o'quvchilar ham internet resurslarining keng imkoniyatlaridan foydalanadilar.

Bugun biz darslikning axborot funksiyasining ustuvorligini yo'qotish haqida gapirishimiz mumkin. Shuning uchun darslik mualliflari oldida o'quvchilarga nafaqat tayyor ma'lumotlarni taqdim etish, balki materialni o'zlashtirish yo'llari va yondashuvlarini taklif qilish kabi vazifa turibdi.

Axborot-kommunikatsiya vositalarining imkoniyatlari an'anaviy darslik imkoniyatlaridan ancha kengroq: internetda o'quvchi muqobil darsliklar, ma'lumotnomalar va maqolalarda taqdim etilgan ma'lumotlar bilan tanishishi mumkin.

Bizga ko'ra, internetda maxsus ta'lim resurslarida nashr etilgan nazariy materiallarning ma'lum bir qismini darslikda QR kodlaridan foydalangan holda, maxsus grafik belgi - piktogramma) yordamida taqdim etish va buning o'rniga darslikda o'quvchilar uchun shaxsiy va ijtimoiy jihatdan muhimroq vazifalarni taqdim etish, o'quvchilarning aniq amaliy tajribani

o'zlashtirishga qaratilgan shaxsiy va ijtimoiy ahamiyatga ega kommunikativ yo'naltirilgan vaziyatlarni taklif qilish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, ona tili darslarida darsliklarga kiritilgan matnlarning axborot salohiyati to'liq amalga oshirilmaydi va ular uchun matn materiallarini tanlash ba'zan tizimsiz, tartibsiz ravishda amalga oshiriladi. Shuning uchun o'qituvchilar til darslarida kommunikativ, rivojlantiruvchi va ta'limiy vazifalarni hal qilib, ba'zan ijtimoiy-madaniy axborot ustida ishlashni susaytiradi.

Zamonaviy ona tili darsligining muhim tarkibiy qismi o'zbek xalqining an'analari, hayoti, e'tiqodlari, nutq odob-axloqi, mashhur o'zbeklar haqidagi ma'lumotlar bo'lishi kerak. Biz milliy madaniyat tashuvchilarining umumiy nutq tajribasini refleksiv majoziy iboralarni o'quvchilar uchun qiziqarli didaktik material deb bilamiz.

Ona tilini o'rganishga barqaror qiziqishni rivojlantirish manbai o'qitishda fanlararo aloqalar, xususan, ona tilini xorijiy, o'zbek va jahon adabiyoti, tarixi, geografiyasi, tasviriy san'ati, musiqa bilan bog'lash imkoniyatlaridan foydalanish bo'lishi mumkin. Fanlararo aloqalar tegishli fan matnlaridan foydalanishda ham namoyon bo'ladi. Og'zaki xalq san'ati, dekorativ va amaliy san'at xalq tarixi, uning hayoti va turmush tarzi bilan chambarchas bog'liq. Turli janr va uslubdagi matnlar bilan ishlash o'quvchilarni ma'lumot bilan boyitadi va ularga turli kommunikativ vaziyatlarga moslashishga yordam beradi.

O'qituvchi uchun matn o'quvchilarning qadriyat yo'nalishlarini, tayach va fanga oid kompetensiyalarini shakllantirish vositasidir, maktab o'quvchilari uchun matn axborot manbai, tushunish va o'rganish obyekti. Matnlarni tanlash mezonlari ularning axborot boyligi, dolzarbligi, kirish imkoniyatining yuqori darajasi hisoblanadi, bu esa asar o'qib tushunish bilan sinxron ravishda matnda yuqori ta'limiy salohiyatning mavjudligi, dars mavzusiga muvofiq didaktik jihatdan ahamiyatli til birliklarining to'liqligi, nutq qabul qiluvchilarining psixologik xususiyatlarini hisobga olish, nutqning mos uslubi va janridagi matnni yaratishda til birliklarini tanlashni takomillashtirish, matnning o'quvchilarning qidiruv faoliyatining obyekti bo'lish qobiliyati, matnning o'quvchilarni og'zaki o'zini o'zi takomillashtirishga undash qobiliyati yetarlicha idrok etish imkoniyatini ta'minlaydi.

Bizning fikrimizcha, ona tilida ifodalangan milliy va jahon san'atining yuqori badiiy asarlariga ustuvorlik berilishi kerak. Matn materialidan tizimli foydalanish o'quvchilarni ifodalar bog'lanishining o'ziga xos xususiyatlari bilan tanishtiradi va ularni klassikani chuqur tushunishga va o'z matnlarini yaratishga tayyorlaydi. Matn bilan ishlash jarayonida o'quvchilarning hissiy sohasi rivojlanadi, ma'naviy boyitish sodir bo'ladi. Matnlar bilan ishlashni metodologik jihatdan to'g'ri tashkil etish uchun psixolingvistika, kognitiv tilshunoslik, stilistika, ritorika, adabiyotshunoslikning zamonaviy yutuqlarini hisobga olish muhimdir, ular til tizimini amaliy qo'llash masalalarini xilma-xil ko'rib chiqadi.

Zamonaviy ona tili darsligi o'quvchilarda semantik o'qish va matn bilan ishlashning samarali strategiyalarini ishlab chiqishga qaratilgan bo'lishi kerak, bularga ma'lumot qidirish va o'qilgan narsani tushunish strategiyasi, ma'lumotni o'zgartirish va talqin qilish strategiyasi, ma'lumotni baholash strategiyasi kiradi. Ma'lumot qidirish va o'qilgan narsani tushunish strategiyasi quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi:

- matnning mavzusi, asosiy g'oyasi, maqsadini aniqlash;
- matnning umumiy ma'nosini ifodalovchi tezisni shakllantirish;
- matnda ifodalangan ma'lumotni semantik jihatdan katlama;

Ma'lumotni o'zgartirish va talqin qilish strategiyasi matnlarni ro'yxatlar, sarlavhalar, havolalar yordamida tuzish;

matn massivini ma'lumotni taqdim etishning boshqa shakllariga - jadvallar, grafiklar, diagrammalar va boshqalarga aylantirish, matnni talqin qilish, bu matnda yetkazilgan ma'lumotni taqqoslash va qarama-qarshi qo'yishni o'z ichiga oladi;

Axborotni baholash strategiyasi matnda mavjud bo'lgan ma'lumotni o'quvchilar uchun mavjud bo'lgan va boshqa manbalardan olingan bilimlar bilan bog'lash, o'z nuqtai nazarini isbotlash uchun dalillarni izlash, matnning mazmuni va shaklini baholash, muallifning lingvistik vositalardan foydalanishi, matn haqida o'z fikrini bildirish qobiliyatini o'z ichiga oladi.

Yuqori sinflar uchun darsliklarda ko'rsatilgan strategiyalardan iloji boricha ko'proq foydalanish tavsiya etiladi, ammo o'rta sinflarda ularni qisman amalga oshirish mumkin, asosan matndagi kalit so'zlarni ajratib ko'rsatish, (bilaman va tushunaman; bilaman, lekin men aslida tushunmayapman (bu material men uchun qiyin), bilmayman (bu material men uchun yangi), "Bilaman - bilmoqchiman - men bilib oldim (bildim)" jadvallarini to'ldirish, matn uchun sarlavha tanlash kabi usullarni joriy etish orqali matnni belgilash.

Darslik mazmuni til nazariyasini o'qitishdan tilni og'zaki va yozma nutqni mashq qilishga, nutqni rivojlantirishga, ijodiy mashqlar, tadqiqot va qidiruv vazifalarini bajarish, til kuzatuvlari va tajribalarini o'tkazish, lingvistik o'yinlar o'tkazish, muloqot vaziyatini hisobga olgan holda monologik va dialogik nutqni rivojlantirish va iqtidorli o'quvchilarning nutqiy o'zini o'zi anglashi uchun eng qulay sharoitlarni yaratishga qaratilgan bo'lishi kerak.

O'quvchilarning lingvistik ijodkorligini rivojlantirish bo'yicha tizimli ishlar alohida ahamiyatga ega, bu nutq samaradorligi texnikasini o'zlashtirishga qaratilgan mashqlar va vazifalarni joriy etishni o'z ichiga oladi. O'quvchida so'zning grammatik ma'nosi haqida tasavvurni shakllantirish, bu ular uchun idrok etish qiyin bo'lgan mavhum tushuncha va an'anaviy ravishda qiyinchiliklarga olib keladi, til o'yini yordam beradi.

Kuzatuvlar ishonarli: muloqot jarayonini jonlantirish uchun o'smirlar til o'yinlariga murojaat qilishadi, bu ularning kanonizatsiya qilinmagan muloqot makoniga ongli ravishda kirishini ko'rsatadi.

Zamonaviy lingvistik didaktikaning eng yangi yo'nalishini - o'quvchilarning lingvistik ijodkorligini til o'yinlari orqali shakllantirish usullarini shakllantirishning lingvistik asoslari S.J.Nuxov[7], A.V.Usolkina[8], Y.Xeyzinga[9] va boshqalarning asarlari bilan yaratilgan. Darslikka til o'yinlarini tasvirlovchi mashqlarni kiritish tavsiya etiladi, chunki so'zlarni o'ynoqi idrok etish insonning nutq madaniyatini rivojlantirishga hissa qo'shadi, til birliklaridan o'yin kontekstida foydalanish o'quvchilarda til normasi va lingvistik ijodkorlikni ongsiz ravishda tushunishni shakllantiradi.

Ona tili bo'yicha zamonaviy darslikning o'ziga xos xususiyati o'quvchilarning tayach va fanga oid kompetensiyalarini shakllantirishga qaratilganligidir. Darslikda keltirilgan barcha mashqlar va topshiriqlar o'quvchilarda e'lon qilingan asosiy kompetensiyalarni shakllantirishga qaratilgan bo'lishi kerak. Shu bilan birga, biz o'quvchilarning asosiy kompetensiyalarini shakllantirishga qaratilgan mashqlar va topshiriqlar asosan integrativ, murakkab xarakterga ega bo'lishi mumkinligini ta'kidlaymiz, chunki ular bir vaqtning o'zida bir nechta kompetensiyalarni shakllantirishni o'z ichiga oladi, ularning chegaralari ma'lum darajada shartli.

Biz ona tili darsligining muhim funksiyasini rivojlanish deb hisoblaymiz, bu asosan o'quvchilarning tanqidiy fikrlashini, ijodiy qobiliyatlarini va lingvistik tuyg'usini rivojlantirishdan iborat va material tanlashda, reproduktivdan ijodiygacha asta-sekin murakkablashib boradigan vazifalar tizimida amalga oshiriladi. Ona tilini o'zlashtirish boshqa akademik fanlarni samarali o'zlashtirishni ta'minlashi kerak. Boshqa maktab fanlari (o'zbek adabiyoti, matematika, geografiya, biologiya va boshqalar) bo'yicha mavjud dasturlarning tahlili shuni ko'rsatdiki, ular shakllangan "fikrlarini og'zaki va yozma shaklda aniq, aniq va malakali ifoda etish qobiliyatini" talab qiladi.

O'quvchilar quyidagi vazifalar orqali muloqotga jalb qilinadi:

matnga qo'shimchalar kiritish orqali uning hammuallifi bo'lish;

o'z mashqlaringizni yoki qo'llab-quvvatlovchi yozuvlaringizni taklif qilish orqali darslikning hammuallifi bo'lish va boshqalar.

Bugungi kunda zamonaviy maktablarning dolzarb muammolaridan biri o'quvchilarning ijtimoiylashuvidir, chunki jamiyatda yashash qobiliyati maxsus tayyorgarlikni talab qiladi:

dinamik dunyoda yaxshi harakatlanish,

madaniyatli muloqot doirasida odamlar bilan munosabatlarni o'rnatish,

mustaqil qarorlar qabul qilish.

Hayot shuni isbotlaydiki, ritorika o'quvchiga jamiyatga tezda kirishga va uning organik qismiga aylanishiga yordam beradi, shuning uchun darsliklarda o'qituvchi-faylasufga o'quvchilarni ritorika yordamida ijtimoiylashishga jalb qilishga yordam beradigan mashqlar kerak.

Darsliklar mualliflari o'quvchilarning ritorik ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan kommunikativ jihatdan ahamiyatli ritorik ma'lumotlar va mashqlarni kiritish orqali ona tili darslarida ritorik muhit yaratishga yordam berish oldida nihoyatda muhim vazifa turibdi.

Biz darslikka leksik, grammatik va boshqalar bilan bir qatorda ritorik vazifani ham o'z ichiga olgan qo'shimcha mashqlarni kiritish maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz. Matnni yozish, yo'qolgan harflar va tinish belgilarini qo'yish, tagiga chizish, tahlil qilish kabi an'anaviy vazifalar ta'lim vaziyatini ritorik tekislikka o'tkazish, mavzuni o'rganishga qiziqishni oshirish va o'quvchilarning kognitiv faolligini faollashtirish uchun tabiiy nutqqa yaqin mashqlarda til birliklari bilan to'ldirilishi kerak.

Darslikning refleksiv va tuzatish funksiyasi mashqlar va topshiriqlar, o'quvchilarning o'zini o'zi tekshirish uchun testlar orqali amalga oshiriladi. Ko'pincha, har bir bo'lim oxirida mualliflar matn materiallari bo'yicha murakkab vazifalarni yoki o'quvchilarga o'rganilgan materialni takrorlashga yordam beradigan test topshiriqlarini taklif qilishadi.

Bizning fikrimizcha, QR kodlari bo'yicha testlar berish o'rinli bo'ladi, bu esa darslik hajmini kamaytirishga, shuningdek, o'quvchilarga test topshiriqlarini darhol bajarishga va to'g'ri javoblarni olishga imkon beradi. Har bir paragraf oxirida joylashtirilgan savollar mulohaza yuritishga undaydi, masalan: bugun darsda qanday yangi narsalarni o'rgandim (o'rgandim)? Men o'rgandim (o'rgandim)... Menga bu ko'nikmalar kerak... Ishimning asosiy natijalari... Men eng yaxshi muvaffaqiyatga erishdim... Men muvaffaqiyatga erisha olmadim... Nima uchun?

Darslikning yangi funksiyalarini amalga oshirish yangi, moslashuvchan va nazariy ma'lumotlarni taqdim etish ta'lim ma'lumotlarini taqdim etishning tushuntirish-illyustrativ, muammoli usullarining murakkab kombinatsiyasi kabi xilma-xil tuzilmani ishlab chiqishni

talab qiladi. Shu bilan birga, biz bugungi kunda o'quvchilarga tayanch va fanga oid kompetensiyalarining tarkibiy qismi sifatida o'z kompetentlik darajasini oshirish ustida mustaqil ishlashga imkon beradigan ma'lumotnomalar, lug'atlardan iborat darsliklarga elektron qo'shimchalar kerakligini ta'kidlaymiz.

Xulosa. Maqolada ifodalangan mulohazalar muallifning muhim lingvodidaktik muammoni hal qilish yo'llari haqidagi fikrlarini ifodalaydi. Belgilangan ko'rsatmalar muhokama va aniqlashtirishni talab qiladi. Tanlangan mavzu doirasida ona tili darsligining yaxlit modelini yaratish, darsliklarga elektron qo'shimchalar tayyorlash bo'yicha ko'rsatmalarni bayon qilish istiqbolli hisoblanadi.

Adabiyotlar/Literatury/References:

1. Рахматова Ш. Р. Учебный текст как средство формирования критического мышления учащихся // Современные проблемы науки и образования. –Бешкек; – 2022. – №6. – С. 95–100.
2. Саидов М. Ўзбек мактабларининг 5-синфларида она тили таълими жараёнида тафаккурни ривожлантирувчи ўқув топшириқлари ва улардан фойдаланиш методикаси: пед. фан. номз.... дисс. автореф. ТДПУ. – Тошкент, 2000. – 25 б
3. Гулямов А. Методика развития учебно-познавательной активности учащихся в процессе преподавания родного (узбекского) языка: дисс. ... док. пед. наук. – Ташкент: ТГПИ, 1991. – 37 с.
4. Абдираимов Ш. Она тили таълимида ўқиб тушуниш малакасини баҳолашнинг илмий-методик асослари. Пед.фан.фалс. док... дисс. –Тошкент. 2022. –Б.14.
5. Пономарев Я.А. Психология творчества и педагогики.–М.,1976.–280 с.
6. Розыков О. Основы оптимального применения системы учебных задач в обучении. – М.: Учитель, 2018. – 103 с.
7. Нухов С. Ж. Языковая игра в словообразовании: автореф. дис. на соис. учен. степени док. филол. наук. М., 1997. 39 с.
8. Усолкина А. В. Языковая игра как текстообразующий фактор: автореф. дис. на соис. учен. степени канд. филол. наук. Екатеринбург, 2002. 20 с.
9. Хейзинга Й. Опыт исследования игрового элемента в культурологии // Самосознание европейской культуры XX века. М.: Полит. Лит. Мыслители и Писатели, 1991. 69 с.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 1 (6) – 2026

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).